

Remissvar på ”Ansvar och oberoende - Public Service i oroliga tider”

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige tycker att det är tråkigt att Public Service Kommittén anser att de Öppna Kanalerna inte längre behövs i det svenska medielandskapet. Under de senaste åren har vi försökt prata med politikerna för att uppmärksamma dem på att situationen för de öppna kanalerna i Sverige är allt mer desperat och att vi också skulle vara i behov av ett statligt stöd för att vår verksamhet inte ska dö ut under de närmaste 10 åren.

De Öppna Kanalerna tillhör den tredje mediesektorn i Sverige. Den sektorn som politikerna glömt bort. I likhet med Public Service får vi inte sända reklam. Men till skillnad mot public service finansieras vår verksamhet inte av statliga medel utan bygger på medlems- och sändningsavgifter. Att bedriva förenings-tv har blivit allt svårare i det globaliserade medielandskapet som domineras av sociala medier. Oftast hittar dagens ungdomar till oss när vi har anställd personal som kan erbjuda dem handledning i deras medieproduktion. 2019 hade de Öppna Kanalerna 16 anställda på 7 orter. 2023 fanns endast 5 anställda kvar på fyra av landets 15 Öppna Kanaler. De orter som lyckats behålla anställd personal på sina kanaler kan ha det för att de årligen beviljas stöd från sina kommuner och i vissa fall även från arbetsförmedlingen.

Kanske bryr sig inte politikerna om oss för att vi inte ser oss själva som en konkurrent till Public Service utan som *ett komplement* till Public Service. I likhet med Public Service så jobbar vi också med folkbildning, samhällsjournalistik, kultur, personer med funktionsnedsättningar, barn och ungdomar i vår verksamhet. Då den tredje mediesektorn, som i utlandet kallas för *Public Access*, ligger nära Public Service ideologiskt sätt så borde vi vara en mer naturlig samarbetspartner för Public Service än kommersiella bolag. Vi har berättat för politikerna att för endast 22 miljoner/år skulle de Öppna Kanalerna i Sverige kunna anställa 2 personer per ort, vilket hade kunnat skapa 30 jobb för journalister och tekniker i mediebranschen. Den anställda personalen hade kunnat jobba tillsammans med medborgarna för att producera program. De bästa av de programmen hade även kunnat visas på SVT. Men vi fick inget gehör alls för vårt förslag om hur vi skulle kunnat blivit en samarbetspartner som Public Service hade kunnat använda sig av. Utan istället tycker politikerna att det är viktigare att ha en livskraftig produktionsmarknad i Sverige där kommersiella aktörer ska anlitas för att producera program åt SVT, SR och UR.

Men trots att en satsning på de öppna kanalerna endast skulle kosta 22 miljoner/år och det fanns ett överskott på cirka 4 miljarder på Public Service kontot 2023 så väljer politikerna att inte ge oss något gehör alls. (s. 437) Enligt den gamla finansieringslagen står det:

”Att ett sändningstillstånd innehåller ett förbud mot att sända reklam är i dag också en förutsättning för att verksamheten ska finansieras med allmänna medel” (s.162)

och *”att en public service-avgift ska finansiera radio- och tv-verksamhet i allmänhetens tjänst och verksamhet som är direkt anknuten till den under förutsättning att sändningstillstånd enligt radio- och*

tv-lagen har meddelats den som bedriver sändningsverksamheten och tillståndet innehåller ett förbud mot att sända reklam. ” (s.170)

Alltså skulle pengarna kunnat gå till att finansiera annan tv eller radio än SVT, SR och UR om politikerna så önskar. Men man väljer att ändra lagen för att ta bort den möjligheten. Dessutom tar man mer hänsyn till de kommersiella mediernas konkurrensförutsättningar i sin rapport än vad man tar till de öppna kanalerna. För enligt politikerna behövs det endast ett starkt oberoende Public Service och livskraftiga kommersiella medier för att mediemarknaden i Sverige ska vara välfungerande. Man nämner inte ens att de Öppna kanalerna existerar och är en del av det svenska medielandskapet trots att vi har funnits sedan 1984.

Att de Öppna Kanalerna har spelat en viktig roll i medielandskapet under de 40 år som vi har funnits i Sverige märktes också tidigare i år när vi vann branschtidningen Monitors nya pris *Monitor Audio Visual Award* för 2023. Vi vart nominerade med motiveringen att: ”De öppna kanalerna är tillgängliga för civilsamhällets byggstenar. Föreningar, organisationer och enskilda personer kan skapa egna program och många som börjat inom föreningsdriven lokal-TV har senare gått vidare och blivit proffs i branschen. ” Några av de proffs som börjat sina karriärer hos de Öppna Kanalerna är Filip Hammar och Fredrik Wikingsson. Så ja, om vi inte hade funnit hade kanske Filip och Fredrik aldrig blivit upptäckta.

Men idag finns ju de sociala medierna där folk kan bli upptäckta. Så kanske anser politikerna att de sociala medierna kan fylla vår funktion att ge vem som helst i allmänheten en medieplattform att uttrycka sig på. Men om man på allvar tror att *YouTube, TikTok, Facebook* och *Instagram* kan ersätta de Öppna Kanalerna så har man glömt bort att dessa globala kommersiella företag bara bryr sig om pengar, medan de Öppna kanalerna är en folkrörelse som bygger på demokratiska värderingar där man bryr sig om det svenska samhället och dess medborgare. Vi samarbetar med studieförbunden och vi arbetar med diverse olika projekt där vi bland annat sysselsätter ungdomar i utsatta områden och har faktiskt räddat några av dem från gängkriminalitet genom att erbjuda dem en meningsfull sysselsättning på sin fritid. Så det gynnar inte folkbildningen, föreningslivet, det svenska samhället och demokratin att de sociala medierna tar över. Utan de Öppna Kanalerna behövs fortfarande och vi hade kunnat göra så mycket med relativt små medel från statskassan om politikerna valt att satsa på oss.

Trots den besvärliga situationen som vi befinner oss i med en allt mer global mediemarknad, där sociala medier vunnit allt mer mark från traditionella medier, så är det värsta med Public Service kommitténs rapport inte att de ignorerar vår verksamhet totalt. Utan att de även undergräver Public Service verksamhet genom att inte ge dem tillräckliga medel för att bedriva deras verksamhet under 2026-2033. Istället för att använda överskottet på Public Service kontot till att ge mer medel till Public Service så sänker man Public Service avgiften från ett maxbelopp av 1300 kr. till 1219 kr. (s.131) Dessa extra 81 kr i plånboken gör inte speciellt stor skillnad för den enskilde invididen. Däremot för de 70 anställda inom SVT som

blivit arbetslösa på grund av de sparpaket som Public Service företagen tvingats driva igenom mellan 2020-2025 så gör de pengarna en stor skillnad i deras liv. (s.512). Att politikerna inte vill omfördela några pengar från Public Service medlen och ge dem till oss kan vi ha en viss förståelse för, men att man också undanhåller de efterfrågade medlen från Public Service tre bolag begriper vi inte. Det borde ligga i alla politikernas intresse att bevara de fasta jobben som Public Service kan erbjuda inom en bransch där konkurrensen om jobben är så svår att många journalister blir frilansare.

Ett annat problem som vi också ser för Public Service oberoende är punkt 18, i SR och UR:s medelsvillkor och punkt 21 i SVT:s medelsvillkor. Enligt denna paragraf kan staten ta över och sälja alla tillgångar som de här företagen har om regeringen väljer att återkalla sändningstillståndet och Justitiekanslern går på deras linje. Det betyder i princip att företagen ägs av staten och är alltså inte oberoende. Dessutom gör det Public Service företagen sårbara för politiska kupp försök där en politisk majoritet skulle kunna ta över kontrollen av mediebolagen. Det kanske är osannolikt att det skulle kunna hända i Sverige. Men samtidigt för 10 år sedan trodde vi aldrig att de kriminella gängerna och det dödliga våldet skulle vara så utbreddt i det svenska samhället som det är idag. För att skydda Public Service oberoende borde den här paragrafen kanske strykas.

Däremot håller vi med Kommitténs bedömning om att Public Service borde begränsa sin närvaro på sociala medier. För genom att finnas på Facebook, TikTok, YouTube och Instagram så har företagen legitimerat dessa medieplattformar. Då dagens barn och ungdomar hittar sina nyheter på sociala medier så tror de att de är tillförlitliga källor. Att Public Service publicerar nyheter där ökar dessa plattformars makt och trovärdighet. Det gör det svårare för barn och ungdomar att identifiera vad som är nyheter från en trovärdig källa och vad som är desinformation eller försök till politisk påverkan från ett trollkonto.

Då Public Service verksamhet ska ha folkbildningsambitioner är det också lite lustigt att UR som är det Public Service företaget som jobbar med att producera program som används av landets utbildningsinstanser får minst medel till att bedriva sin viktiga verksamhet. De borde istället få mer medel för att bland annat kunna lära barn och ungdomar hur de ska kunna identifiera AI genererat innehåll och trollkonton.

Vidare tycker vi även att det är bra att Public Service uppdraget blir mer teknikneutralt och att man även öppnar upp möjligheten för granskningsnämnden att granska innehåll som publicerats på Internet. Det är också jättebra att det finns krav på att 55 % av allmän produktion ska ligga utanför Stockholm och att SVT öppnat nya redaktioner runt om i landet för att täcka upp nyhetsbevakning i de vita fläckarna områdena. Det är också bra att de

redaktionerna kan fatta självständiga beslut på regional och lokal nivå för att säkerställa samhällsbevakning i hela landet.

Vi håller med Public Service företagen att mer fokus borde vara på kvalitet av program än kvantitet då de ska redovisa sitt uppdrag. Däremot anser vi att de måste bli bättre på att informera allmänheten om hur de använder sina medel. Det räcker inte att de bara redovisar på sina hemsidor på Internet utan det borde sändas ett program på TV eller i radio där detta också diskuteras.

I rapporten föreslår man också en rad lagändringar med anledning av den nya lagen om Public Service. Vi har ett önskemål om en ändring i mediestödslagen som öppnar upp för att detta stöd även ska gå att söka av tv-kanaler, radiostationer och tidningar för att producera samhällsjournalistik. (s.63) Som mediestödet är utformat nu går det endast att söka för nyhetsförmedling. Men samhällsjournalistik är också viktigt och är oftast inget som prioriteras av kommersiella aktörer. Så det finns ett behov i samhället av mer sådan journalistik.

Med anledning av att det råder en politisk splittring runt Public Service så vore det kanske också en bra idé att grundlagsskydda Public Service som den politiska oppositionen föreslog i sina synpunkter för att garantera att verksamheten inte försvinner. För ett Sverige, utan oberoende och demokratiska medier som kan förmedla nyheter, granska makthavarna och vara plattform för debatt, skulle vara ett samhälle i djup kris.

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige